

Geachte leden van de klachtencommissie,

Dank dat wij hier vandaag ons verhaal mogen doen. Wij doen vandaag het woord namens Milieudefensie, Stichting Natuurlijk Geuldal en Extinction Rebellion.

Wij hebben deze klacht ingediend omdat we ons ernstige zorgen maken over hoe het inspraakrecht bij Waterschap Limburg de afgelopen tijd wordt toegepast. Sinds een jaar worden wij als kritische sprekers over het Chemelot-dossier, structureel geweigerd of afgekapt tijdens onze inspraak, zonder duidelijke of toetsbare motivering.

Onze inspraak heeft altijd betrekking gehad op actuele zorgen over de lozing van zwaar chemisch verontreinigd afvalwater door Chemelot in de Grensmaas. Daarbij richten we ons telkens op nieuwe aspecten van dit complexe dossier: recente rapporten, deelonderwerpen, en ontwikkelingen rondom gezondheidseffecten. We zien echter dat burgers die met nieuwe, actuele informatie komen over relevante deelonderwerpen — bijvoorbeeld recente wetenschappelijke inzichten— worden geweerd. Daarmee wordt niet alleen het recht op inspraak ondergraven, maar wordt ook de kwaliteit van het besluitvormingsproces verzwakt.

Sinds de komst van de nieuwe dijkgraaf zien we een duidelijke kentering. Waar we eerder bij elke vergadering konden inspreken over nieuwe aspecten van de lozingsvergunning van Chemelot, wordt dat nu vrijwel standaard geweigerd. Zodra bepaalde woorden vallen — zoals 'Chemelot', 'vergunning', of 'lozing' — wordt het verhaal afgekapt, of ons verzoek wordt al vooraf geweigerd. Dit vinden wij zeer zorgwekkend.

Ik wil een aantal structurele problemen benoemen in hoe het inspraakrecht momenteel wordt toegepast:

- De regels voor het weigeren van insprekers zijn zó vaag en algemeen geformuleerd, dat in principe elke spreker kan worden geweigerd. Behoorlijk bestuur vereist toetsbare, transparante regels. Als dat niet het geval is, leidt dat ten minste tot willekeur, en vergroot zelfs de kans dat kritische geluiden bewust worden uitgesloten.
- De dijkgraaf beslist hier volledig zelfstandig over. Er is geen mogelijkheid tot bezwaar, en er is geen onafhankelijk mechanisme dat toetst of zo'n weigering wel redelijk is.
- De dijkgraaf wordt gekozen met steun van een meerderheid van het AB, hierdoor bestaat het risico dat die meerderheid indirect bepaalt welke burgerstemmen worden toegelaten — en welke niet. Minderheidsstandpunten die niet stroken met het beleid van het AB kunnen daardoor eenvoudig worden onderdrukt.
- In de praktijk zien we dat precies dát gebeurt: kritische burgers worden systematisch geweerd. Daarmee ontstaat de schijn dat het bestuur alleen nog wil luisteren naar wie het goedgezind is. Dat ondermijnt het open, democratische karakter van het bestuur.

De huidige gang van zaken kan bovendien voor een chilling effect zorgen: burgers worden met het huidige beleid ontmoedigd om te proberen in te spreken en zo mee te doen aan het publieke debat. Zeker ook omdat geweigerde insprekers vaak slechts één dag van tevoren een afwijzing ontvangen — nadat ze al tijd en moeite hebben geïnvesteerd in het schrijven van hun inspraakbijdrage.

Wij vinden deze situatie in strijd met fundamentele uitgangspunten van zorgvuldig en transparant bestuur. In het bijzonder schendt deze praktijk meerdere basisbeginselen van behoorlijk bestuur:

- Het zorgvuldigheidsbeginsel: er moet een eerlijke, volledige afweging plaatsvinden bij het toestaan of weigeren van burgers.
- Het motiveringsbeginsel: besluiten moeten helder en inhoudelijk onderbouwd zijn.

- Het fair play-beginsel: burgers moeten gelijke toegang hebben tot het publieke debat, zonder willekeur of subjectieve filters.
- Alle drie is in deze niet het geval.

Het inspreekrecht is essentieel en een van de weinige manieren waarop burgers directe invloed kunnen uitoefenen op het beleid. Het AB vergadert slechts zo'n zes keer per jaar, met steeds maximaal een half uur tijd voor sprekers; zelfs in die drie uur per jaar wordt er alles aan gedaan om ons monddood te maken. Het beperken van het inspreekrecht draagt bij aan een landelijke trend van ondemocratisch bestuur.

Wij zijn van mening dat het inspreekrecht niet beperkt zou mogen worden op basis van onderwerp, zolang het onderwerp relevant is voor het beleid van het waterschap.

Maar als het bestuur tóch beperkingen wil toepassen, dan moeten daar ten minste de volgende waarborgen tegenover staan:

- Heldere en objectieve criteria om willekeur en bias te voorkomen, waaronder duidelijkheid over hoeveel overlap er mag zitten tussen (deel)onderwerpen waarover ingesproken mag worden en duidelijkheid over welke termijnen hiervoor gelden (hoe lang geleden moet er over een onderwerp zijn ingesproken voordat hernieuwde inspraak weer mogelijk is)
- Een expliciete erkenning dat nieuwe deelonderwerpen, nieuwe informatie, of hernieuwde actualiteit wél aanleiding zijn om opnieuw over een thema in te mogen spreken
- Een mogelijkheid tot bezwaar voor burgers die worden geweigerd en een onafhankelijk toetsingsmechanisme voor geschillen over inspraakverzoeken